

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

16. juuli 2020*

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Varjupaigapoliitika –
Rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühised nõuded –
Direktiiv 2013/32/EL – Artiklid 14 ja 34 – Kohustus anda rahvusvahelise kaitse taotlejale võimalus
isiklikuks vestluseks enne vastuvõetamatuks tunnistamise otsuse tegemist – Kohustuse rikkumine
esimese astme menetluses – Tagajärjed

Kohtuasjas C-517/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundesverwaltungsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim
halduskohus) 27. juuni 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse
28. augustil 2017, menetluses

Milkiyas Addis

versus

Bundesrepublik Deutschland,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan, kohtunikud I. Jarukaitis, E. Juhász, M. Ilešič (ettekandja)
ja C. Lycourgos,

kohtujurist: G. Hogan,

kohtusekretär: ametnik M. Krausenböck,

arvestades kirjalikku menetlust ja 15. jaanuari 2020. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- M. Addis, esindaja: *Rechtsanwältin* K. Müller,
- Bundesrepublik Deutschland, esindajad: M. Henning ja A. Horlamus,
- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller, T. Henze ja R. Kanitz, hiljem J. Möller ja R. Kanitz,
- Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs, C. Van Lul, C. Pochet ja F. Bernard,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek, J. Vlácil ja A. Brabcová,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

- Prantsusmaa valitsus, esindajad: D. Colas, E. de Moustier ja E. Armoët,
  - Ungari valitsus, esindajad: M. Z. Fehér, G. Tornyai ja M. M. Tátrai,
  - Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman ja C. S. Schillemans,
  - Euroopa Komisjon, esindajad: C. Ladenburger ja M. Condou-Durande,
- olles 19. märtsi 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada nõukogu 1. detsembri 2005. aasta direktiivi 2005/85/EÜ liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta (ELT 2005, L 326, lk 13) artikli 12 lõiget 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60; edaspidi „menetluste direktiiv“) artikli 14 lõiget 1.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on P. Milkiyas Addis ja Bundesrepublik Deutschland (Saksamaa Liitvabariik) ning mille ese on Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Saksamaa Liitvabariigi migratsiooni- ja pagulasamet, edaspidi „amet“) otsuse keelduda puudutatud isikule varjupaigaõiguse andmisest õiguspärasus.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2005/85

- 3 Direktiivi 2005/85 artikli 1 kohaselt oli selle direktiivi eesmärk kehtestada pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuded.
- 4 Selle direktiivi artikkel 12 „Küsitlus“, nägi ette:

„1. Enne, kui tuvastav asutus võtab vastu otsuse, antakse varjupaigataotlejale võimalus tema varjupaigataotlusega seonduvaks küsitluseks, mille viib läbi siseriiklike seaduste alusel pädevaks tunnistatud isik.

[...]

2. Küsitluse võib ära jätta, kui:

- a) tuvastav asutus saab võtta vastu positiivse otsuse olemasolevate tõendite alusel või
- b) pädev asutus on taotlejaga juba kohtunud seoses tema abistamisega taotluse täitmisel ning taotlust puudutava olulise teabe esitamisega [...] või
- c) tuvastav asutus leiab taotleja poolt esitatud teabe põhjalikul uurimisel, et taotlus on artikli 23 lõike 4 punktides a, c, g, h ja j nimetatud asjaolude tõttu põhjendamatu.

3. Küsitluse võib ka ära jätta, kui see pole praktikas mõistlikult läbiviidav, eelkõige juhul, kui pädev asutus on seisukohal, et taotleja pole temast mitteolenevatel püsivatel asjaoludel küsitluseks võimeline või suuteline. Kahtluse korral võivad liikmesriigid nõuda arsti või psühhiaatri tõendit.

Kui liikmesriik ei taga isiku küsitluse võimalust vastavalt käesolevale lõikele, tuleb teha asjakohaseid jõupingutusi võimaldamaks taotlejal või ülalpeetaval esitada lisateavet muul viisil.

4. Käesoleva artikli kohase küsitluse läbiviimata jätmine ei takista tuvastavat asutust võtmast vastu otsust varjupaigataotluse kohta.

5. Lõike 2 punktide b ja c ning lõike 3 kohase küsitluse läbiviimata jätmine ei mõjuta tuvastava asutuse otsust ebasoodsas suunas.

6. Olenemata artikli 20 lõikest 1 võivad liikmesriigid võtta varjupaigataotluse kohta otsuse tegemisel arvesse asjaolu, et taotleja ei ilmunud küsitlusele, välja arvatud juhul, kui tal oli mitteilmumiseks mõjuv põhjus.“

5 Nimetatud direktiivi artikli 25 „Vastuvõetamatud taotlused“ lõikes 2 oli sätestatud:

„Liikmesriigid võivad lugeda varjupaigataotluse vastavalt käesolevale artiklile vastuvõetamatuks, kui:

a) mõni teine liikmesriik on omistanud pagulasseisundi;

[...]“.

Menetluste direktiiv

6 Menetluste direktiiv on direktiiv 2005/85 uuesti sõnastatud kujul.

7 Menetluste direktiivi põhjendused 16, 18, 22, 29 ja 32 on sõnastatud järgmiselt:

„(16) On oluline, et kõigi rahvusvahelise kaitse taotluste kohta tehakse otsused asjaolude põhjal ja seda teevad esmatasandil ametiasutused, mille töötajatel on vastavad teadmised või mille töötajad on saanud rahvusvahelise kaitse alast koolitust.

[...]

(18) Rahvusvahelise kaitse taotluse kohta võimalikult kiiresti otsuse tegemine, ilma et see piiraks taotluse piisavat ja täielikku läbivaatamist, on nii liikmesriikide kui ka rahvusvahelise kaitse taotlejate huvides.

[...]

(22) Samuti on nii liikmesriikide kui ka taotlejate huvides tagada rahvusvahelise kaitse vajaduste õigel viisil tunnustamine juba esimeses astmes. [...]

[...]

(29) Teatud taotlejad võivad vajada spetsiaalseid menetlustagatise muu hulgas oma vanuse, soo, seksuaalse sättumuse, soolise identiteedi, puude, raske haiguse, vaimuhaiguse või kogetud piinamise, vägistamise või muu jõhkra psühholoogilise, füüsilise või seksuaalse vägivalda tõttu. Liikmesriigid peaksid enne esimese astme otsuse tegemist püüdma teha kindlaks spetsiaalseid menetlustagatise vajavad taotlejad. [...]

[...]

(32) Selleks et tagada nais- ja meessoost taotlejate võrdõiguslikkus, peaks taotluse läbivaatamise menetlus olema sootundlik. Eelkõige tuleks isiklik vestlus korraldada viisil, mis võimaldaks nii nais- kui ka meessoost taotlejal rääkida oma varasematest soolise tagakiusamise kogemustest. [...].

8 Menetluste direktiivi artikli 1 kohaselt on direktiivi eesmärk kehtestada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9), kohase rahvusvahelise kaitse andmise ja äravõtmise menetluse ühised nõuded.

9 Menetluste direktiivi artikkel 2 näeb ette:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

b) „rahvusvahelise kaitse taotlus“ või „taotlus“ – kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku taotlus kaitse saamiseks liikmesriigilt, mida võib käsitada pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi taotlemisena, kusjuures ei taotleta selgesõnaliselt väljapoole direktiivi [2011/95] reguleerimisala jäävat muud liiki kaitset, mida saab eraldi taotleda;

[...]

f) „menetlev ametiasutus“ – liikmesriigi kohtulaadne ametiasutus või haldusorgan, kes vastutab rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamise eest ning on pädev võtma sellistes juhtumites vastu esimese astme otsuseid;

[...]“.

10 Menetluste direktiivi artikkel 4 „Vastutavad ametiasutused“ sätestab:

„1. Liikmesriigid määravad kõikide menetluste jaoks menetleva ametiasutuse, kes vastutab taotluste asjakohase läbivaatamise eest kooskõlas käesoleva direktiiviga. Liikmesriigid tagavad, et kõnealuse ametiasutuse käsutusse antakse tema käesoleva direktiivi kohaste ülesannete täitmiseks asjakohased vahendid, sealhulgas piisaval arvul pädevaid töötajaid.

[...]

3. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud menetleva ametiasutuse töötajad on saanud nõuetekohase väljaõppe. [...] Käesoleva direktiivi kohaselt taotlejaga vestlust läbiviivad isikud on samuti saanud üldteadmisi probleemidest, mis võivad kahjustada taotleja suutlikkust vestlusel osaleda, näiteks võimaliku varasema piinamise märkidest.

[...]“.

11 Menetluste direktiivi II peatükki „Üldpõhimõtted ja tagatised“ kuuluvad selle artiklid 6–30.

12 Nimetatud direktiivi artikkel 12 „Taotlejale antavad tagatised“ sätestab:

„1. III peatükis sätestatud menetluste korral peavad liikmesriigid tagama, et kõigile taotlejatele oleksid antud järgmised tagatised:

[...]

b) taotlejal peab olema võimalus kasutada oma juhtumi esitamisel pädevale ametiasutusele vajaduse korral tõlgi teenuseid. Liikmesriigid peavad tõlketeenuse osutamist vajalikuks vähemalt juhul, kui taotlejaga tuleb läbi viia vestlus vastavalt artiklitele 14 kuni 17 ja 34 ning asjakohast suhtlemist ei saa ilma nimetatud teenuseta tagada. [...]

[...]“.

13 Selle direktiivi artikkel 14 „Isiklik vestlus“ näeb ette:

„1. Enne, kui menetlev ametiasutus võtab vastu otsuse, antakse taotlejale võimalus tema rahvusvahelise kaitse taotlusega seonduvaks isiklikuks vestluseks, mille viib läbi isik, kellel on siseriikliku õiguse alusel selleks vajalik pädevus. Isikliku vestluse rahvusvahelise kaitse taotluse sisu üle viivad läbi menetleva ametiasutuse töötajad. Käesolev lõige ei piira artikli 42 lõike 2 punkti b kohaldamist.

Kui rahvusvahelist kaitset taotlevate kolmanda riigi kodanike või kodakondsuseta isikute suur hulk teeb taotluse sisu üle õigeaegselt vestluse pidamise menetleva ametiasutuse jaoks praktikas võimatuks, võivad liikmesriigid ette näha, et vestluste läbiviimisse võib ajutiselt kaasata mõne teise ametiasutuse töötajaid. Sellistel juhtudel saavad kõnealuse teise ametiasutuse töötajad eelnevalt asjakohase koolituse [...]

[...]

2. Isikliku vestluse taotluse sisu üle võib ära jätta, kui:

a) menetlev ametiasutus saab võtta vastu positiivse otsuse pagulasseisundi kohta olemasolevate tõendite alusel või

b) pädev ametiasutus on seisukohal, et taotleja ei ole temast mitteolenevatel püsivatel asjaoludel vestluseks võimeline või suuteline. Kahtluse korral konsulteerib menetlev ametiasutus meditsiinitöötajaga, et teha kindlaks, kas taotleja seisund, mille tõttu ta ei ole vestluseks võimeline või suuteline, on ajutine või püsiv.

Juhul kui isiklikku vestlust ei viida läbi, sest kohaldatav on punkt b, või vajaduse korral juhul, kui vestlust ülalpeetavaga ei viida läbi, tuleb teha asjakohaseid jõupingutusi võimaldamaks taotlejal või ülalpeetaval esitada lisateavet.

3. Käesoleva artikli kohase isikliku vestluse korraldamata jätmine ei takista menetleval ametiasutusel võtmast vastu otsust rahvusvahelise kaitse taotluse kohta.

4. Lõike 2 punkti b kohase isikliku vestluse korraldamata jätmine ei mõjuta menetleva ametiasutuse otsust ebasoodsas suunas.

5. Olenemata artikli 28 lõikest 1 võivad liikmesriigid võtta rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse tegemisel arvesse asjaolu, et taotleja jättis isiklikule vestlusele tulemata, välja arvatud juhul, kui tal oli tulemata jätmiseks mõjuv põhjus.“

14 Sama direktiivi artikkel 15 „Taotlejaga peetavale isiklikule vestlusele esitatavad nõuded“ sätestab:

„1. Isiklik vestlus toimub tavaliselt ilma pereliikmete juuresolekuta, välja arvatud juhul, kui menetlev ametiasutus peab pereliikmete juuresviibimist taotluse asjakohase läbivaatamise seisukohalt vajalikuks.

2. Isiklik vestlus peab toimuma tingimustes, mis tagavad vajaliku konfidentsiaalsuse.

3. Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et tagada isikliku vestluse toimumine tingimustes, kus taotlejatel on võimalus põhjalikult põhjendada oma taotlust. Selleks liikmesriigid:

a) tagavad, et vestlust läbiviiv isik oleks pädev võtmaks arvesse taotlusega seotud isiklikke ja üldisi asjaolusid, kaasa arvatud taotleja kultuurilist tausta, sugu, seksuaalset sättumust, soolist identiteeti ja haavatavust;

b) näevad ette, et võimaluse ja taotleja taotluse korral viib vestluse temaga läbi temaga samasooline isik, välja arvatud juhul, kui menetleval ametiasutusel on alust arvata, et sellise taotluse aluseks on põhjused, mis ei ole seotud taotleja raskustega oma taotlust põhjalikult põhjendada;

c) valivad tõlgi, kes on võimeline tagama asjakohase suhtlemise taotleja ja vestlust läbiviiva isiku vahel. Suhtlemiskeeleks on keel, mida taotleja eelistab, välja arvatud juhul, kui on mõni teine keel, millest taotleja aru saab ja milles ta on võimeline selgelt suhtlema. Võimaluse ja asjaomase taotleja taotluse korral, välja arvatud juhul, kui menetleval ametiasutusel on alust arvata, et sellise taotluse aluseks on põhjused, mis ei ole seotud taotleja raskustega oma taotlust põhjalikult põhjendada, tagavad liikmesriigid taotlejale samasoolise tõlgi;

d) tagavad, et rahvusvahelise kaitse taotluse sisu käsitlevat vestlust läbiviiv isik ei kannu sõjaväe või õiguskaitseorganite vormiriietust;

e) tagavad, et alaealistega peetav vestlus viiakse läbi viisil, mis on laste puhul asjakohane.

4. Liikmesriigid võivad ette näha eeskirjad, milles käsitletakse kolmandate isikute viibimist isikliku vestluse juures.“

15 Menetluste direktiivi III peatükki „Esimese astme menetlus“ kuuluvad selle direktiivi artiklid 31–43.

16 Nimetatud direktiivi artikli 33 „Vastuvõetamatud taotlused“ lõige 2 sätestab:

„Liikmesriigid võivad pidada rahvusvahelise kaitse taotlust vastuvõetamatuks ainult juhul, kui:

a) mõni teine liikmesriik on andnud rahvusvahelise kaitse;

[...]“.

17 Sama direktiivi artikkel 34 „Erieeskirjad taotluse vastuvõetavust käsitleva vestluse kohta“ näeb ette:

„1. Enne seda, kui menetlev ametiasutus võtab vastu otsuse rahvusvahelise kaitse taotluse vastuvõetamatuse kohta, võimaldavad liikmesriigid taotlejal esitada seoses taotlusega ja arvestades tema konkreetset olukorda oma seisukoha artiklis 33 osutatud põhjenduste kohta. Sel eesmärgil viivad liikmesriigid taotlejaga läbi taotluse vastuvõetavust käsitleva isikliku vestluse. Liikmesriigid võivad kooskõlas artikliga 42 teha erandi ainult korduvate taotluste suhtes.

[...]

2. Liikmesriigid võivad sätestada, et rahvusvahelise kaitse taotluse vastuvõetavust käsitleva isikliku vestluse viivad läbi muude asutuste kui menetleva ametiasutuse töötajad. Sellistel juhtudel tagavad liikmesriigid, et need töötajad saavad eelnevalt vajaliku põhikoolituse eelkõige rahvusvaheliste inimõiguste, liidu varjupaigalase õigustiku ja küsitlustehnikate osas.“

- 18 Menetluste direktiivi V peatüki „Apellatsioonimenetlused“ ainus artikkel on artikkel 46 „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile“, mis sätestab:

„1. Liikmesriigid tagavad, et taotlejal on õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus seoses järgneva:

- a) tema rahvusvahelise kaitse taotluse kohta tehtud otsus, kaasa arvatud otsus:
i) pidada pagulasseisundi ja/või täiendava kaitse seisundiga seotud taotlust põhjendamatuks;
ii) pidada taotlust vastuvõetamatuks vastavalt artikli 33 lõikele 2;

[...]

3. Lõike 1 kohaldamiseks tagavad liikmesriigid, et tõhusa õiguskaitsevahendiga nähakse ette nii faktiliste kui ka õiguslike asjaolude [...] täielik ja *ex nunc* läbivaatamine [...]

[...]“.

- 19 Menetluste direktiivi artikli 51 lõige 1 näeb ette:

„Liikmesriigid jõustavad artiklite 1 kuni 30, artikli 31 lõigete 1, 2 ja 6 kuni 9, artiklite 32 kuni 46, artiklite 49 ja 50 ning I lisa järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 20. juuliks 2015. Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.“

- 20 Selle direktiivi artikli 52 esimene lõik näeb ette:

„Liikmesriigid kohaldavad artikli 51 lõikes 1 osutatud õigus- ja haldusnorme rahvusvahelise kaitse taotluste suhtes ning rahvusvahelise kaitse äravõtmise menetluste suhtes, mis esitatakse või mis algatatakse pärast 20. juulit 2015. aasta või varasemal kuupäeval. Taotlused, mis esitati enne 20. juulit 2015. aasta, ja pagulasseisundi äravõtmise menetlused, mis algatati enne seda kuupäeva, on reguleeritud direktiivi [2005/85] kohaste õigus- ja haldusnormidega.“

- 21 Menetluste direktiivi artikli 53 esimene lõik näeb ette:

„Direktiiv [2005/85] tunnistatakse liikmesriikide suhtes, kelle jaoks käesolev direktiiv on siduv, kehtetuks alates 21. juulist 2015, ilma et see piiraks liikmesriikide kohustusi seoses käesoleva direktiivi siseriiklikusse õigusesse ülevõtmise tähtajaga, mis on sätestatud II lisa B osas.“

- 22 Menetluste direktiivi artikli 54 esimene lõik nägi ette direktiivi jõustumise kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*, mis leidis aset 29. juunil 2013.

Saksa õigus

- 23 Varjupaigaseaduse (Asylgesetz, edaspidi „varjupaigaseadus“) põhikohtuasja asjaoludele kohaldatava redaktsiooni § 24 lõikes 1 on sätestatud:

„[A]met selgitab välja juhtumi faktilised asjaolud ja kogub vajalikud tõendid. [...] Ta vestleb välismaalasega isiklikult. Vestluse võib ära jätta, kui [...]amet kavatses tunnustada välismaalase õigust varjupaigale või kui välismaalane on saanud riigi territooriumile turvalisest kolmandast riigist [...]“

24 Varjupaigaseaduse § 29 „Vastuvõetamatu taotlus“ lõige 1 näeb ette:

„Varjupaigataotlus on vastuvõetamatu, kui

[...]

2. Teine liidu liikmesriik on juba andnud välismaalasele rahvusvahelise kaitse [...],

[...]“.

25 Varjupaigaseaduse § 77 lõike 1 esimeses lauses on sätestatud:

„Käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluvates vaidlustes juhindub kohus oma otsuses viimase kohtuistungil ajal esinevast faktilisest ja õiguslikust olukorrast; kui otsus tehakse ilma eelneva kohtuistungita, põhineb see otsuse tegemise ajal esineval olukorral“.

26 Haldusmenetluse seaduse (Verwaltungsverfahrensgesetz; edaspidi „haldusmenetluse seadus“) §-s 46 on ette nähtud:

„Sellise haldusakti tühistamist, mis ei ole [...] tühine, ei saa taotleda vaid põhjendusel, et seda haldusakti andes on rikutud menetlust, vormi või kohalikku pädevust reguleerivaid norme, kui on ilmne, et see rikkumine ei ole asja kohta tehtud otsust sisuliselt mõjutanud.“

27 Halduskohtumenetluse seadustiku (Verwaltungsgerichtsordnung; edaspidi „halduskohtumenetluse seadustik“) § 86 lõikes 1 on sätestatud:

„Kohus uurib faktilisi asjaolusid omal algatusel; uurimisse kaasab ta menetlusosalised. Menetlusosaliste argumendid ega tõendite kogumise ettepanekud ei ole talle siduvad.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

28 Põhikohtuasja kaebaja, kes enda väitel on Eritrea kodanik, sisenes Saksamaale septembris 2011 ja taotles seal pagulasseisundit. Tema sõrmedele tekitatud kahjustuste tõttu tema isikut esialgu Eurodaci andmebaasist ei leitud.

29 Kuigi põhikohtuasja kaebaja märkis 1. detsembril 2011 toimunud vestluse käigus, et ta ei ole varem üheski teises liikmesriigis viibinud, ilmnes 2012. aasta juunis võetud sõrmejälgede analüüsist siiski, et ta oli juba 2009. aastal esitanud varjupaigataotluse Itaalias. Itaalia pädevad ametiasutused, kellel paluti puudutatud isik tagasi võtta, vastasid 8. jaanuaril 2013, et talle on Itaalias antud pagulasseisund, nii et kuna varjupaigamenetlus oli lõpetatud, on tema tagasivõtmine võimalik üksnes tagasivõtulepingu alusel, mitte aga nõukogu 18. veebruari 2003. aasta määruse (EÜ) nr 343/2003, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest (ELT 2003, L 50, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 109) alusel. 26. veebruaril 2013 teatasid Itaalia ametiasutused Bundespolizeipräsidumile (liitvabariigi politseiamet, Saksamaa), et põhikohtuasja kaebajale on antud luba Itaaliasse tagasi pöörduda.

30 Amet võttis 18. veebruaril 2013 vastu otsuse, milles ta esiteks tuvastas, et kuna põhikohtuasja kaebaja sisenes Saksamaale turvalisest kolmandast riigist, st Itaaliast, ei ole tal õigust varjupaigale Saksamaal, ning teiseks andis korralduse toimetada ta Itaalia piirile.

31 15. aprilli 2013. aasta otsusega jättis Verwaltungsgericht Minden (Mindeni halduskohus, Saksamaa) selle otsuse peale esitatud kaebuse rahuldamata.

- 32 Oberverwaltungsgericht Münster (Münsteris asuv liidumaa kõrgeim halduskohus, Saksamaa), kellele põhikohtuasja kaebaja esitas apellatsioonkaebuse, tühistas 19. mai 2016. aasta kohtuotsusega Itaalia piirile toimetamise korralduse, kuid jättis apellatsioonkaebuse ülejäänud osas rahuldamata. See kohus märkis, et puudutatud isikule keelduti varjupaigaõiguse andmisest Saksamaal õiguspäraselt, kuna ta oli saabunud „turvalisest kolmandast riigist“, antud juhul Itaaliast, kus puudub oht, et teda võidakse kohelda ebainimlikult või alandavalt 4. novembril 1950 Roomas alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 3 tähenduses. Samas leidis see kohus, et Itaalia piirile toimetamise meede oli õigusvastane, kuna ei ole tõendatud, et Itaalia Vabariik on endiselt valmis põhikohtuasja kaebajat tagasi võtma pärast seda, kui Itaalia ametiasutuste poolt talle väljastatud elamisloa ja reisidokumendi kehtivus oli 5. veebruaril 2015 lõppenud.
- 33 Põhikohtuasja kaebaja esitas selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse Bundesverwaltungsgerichtile (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus). Ta väidab muu hulgas, et amet ei võinud enne 18. veebruari 2013. aasta otsuse vastuvõtmist temaga isiklikku vestlust ära jätta. Lisaks, kuna ta oli tunnistatud pagulaseks teises liikmesriigis ja kuna direktiivi 2005/85 artikli 25 lõike 2 punkti a alusel ei olnud tehtud vastuvõetamatuks tunnistamise otsust, ei saanud tema rahvusvahelise kaitse taotlust rahuldamata jätta põhjusel, et ta sisenes Saksamaale turvalisest kolmandast riigist.
- 34 Saksamaa Liitvabariik leiab, et põhikohtuasja kaebaja varjupaigataotlus on käesoleval juhul igal juhul vastuvõetamatu varjupaigaseaduse § 29 lõike 1 punkti 2 alusel, mille sisu vastab – olukorra suhtes, kus taotleja on juba teises liikmesriigis pagulasseisundi saanud – direktiivi 2005/85 artikli 25 lõike 2 punktile a ja seda asendavale menetluste direktiivi artikli 33 lõike 2 punktile a. Kohustust põhikohtuasja kaebajaga vestelda ei ole rikutud, kuna direktiivi 2005/85 artikli 12 lõike 4 kohaselt ei takista isikliku vestluse korraldamata jätmise selles sättes ette nähtud juhtudel pädeval asutusel vastu võtmast otsust varjupaigataotluse kohta.
- 35 Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus) leiab, et amet ei saanud keelduda talle esitatud varjupaigataotluse läbivaatamisest põhjusel, et põhikohtuasja kaebaja saabus turvalisest kolmandast riigist. Nimelt tuleb riigisisest õigust tõlgendada kooskõlas liidu õigusega, mistõttu saab turvaline kolmas riik olla ainult riik, mis ei ole liidu liikmesriik. Seega tuleb välja selgitada, kas põhikohtuasjas vaidluse all olevat otsust võib pidada otsuseks, millega varjupaigataotlus on tagasi lükatud selle taotluse vastuvõetamatuse tõttu varjupaigaseaduse § 29 lõike 1 punkti 2 alusel.
- 36 Eeltoodud arvestades on Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus) seisukohal, et tuleb kindlaks teha, millised tagajärjed on niisuguse vastuvõetamatuks tunnistamise otsuse õiguspärasusele sellel, kui on rikutud direktiivi 2005/85 artikli 12 lõikes 1 ette nähtud kohustust anda rahvusvahelise kaitse taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks, kui taotlejal on võimalus esitada edasikaebemenetluses kõik taotluse rahuldamata jätmise otsuse vaidlustamiseks vajalikud asjaolud ning kui need asjaolud ei saa kaasa tuua selle otsuse sisulist muutmist õiguslikel põhjustel. See kohus märgib muu hulgas, et amet tegi põhikohtuasjas käsitletava otsuse, ilma et ta oleks puudutatud isikut enne ära kuulanud faktiliste asjaolude suhtes, mille ametile olid edastanud Itaalia ametiasutused, ega tema varjupaigataotluse kavandatava rahuldamata jätmise suhtes.
- 37 Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus) märgib, et ameti valitud menetluses rikuti direktiivi 2005/85 artiklis 12 ette nähtud kohustust vestelda põhikohtuasja kaebajaga isiklikult, kuna ükski selles sättes ette nähtud eranditest ei olnud käesoleval juhul kohaldatav. See oleks olnud nii ka juhul, kui kohaldatavad oleksid olnud menetluste direktiivi artikli 14 ja artikli 34 lõige 1. Seega tuleb kindlaks teha, kas direktiivi 2005/85 artikli 12 lõigetes 2 ja 3 ning menetluste direktiivi artikli 14 lõikes 2 ette nähtud erandid on ammendavad või kas liidu õigus lubab liikmesriikide menetlusautonoomiat arvestades näha ette muid erandeid.
- 38 Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus) täheldab sellega seoses, et haldusmenetluse seaduse § 46 kohaselt on vestluse korraldamata jätmise vaid vähetähtis rikkumine, kui on ilmne, et selle ärajätmine ei mõjutanud mingil viisil asjaomase otsuse sisu. Käesoleval juhul on

see nii, kuna varjupaigaseaduse § 29 lõike 1 punkti 2 alusel tehtud vastuvõetamatuks tunnistamise otsus on kaalutusruumita otsus, mille raames on amet ja halduskohtud kohustatud uurima asjasse puutuvat juhtumit omal algatusel ja kontrollima kõiki normi kohaldamise tingimusi, sealhulgas neid, mis ei eksisteeri kirjalikul kujul. Niisiis, võttes arvesse halduskohtute teostatavat täielikku kohtulikku kontrolli ja asjaolu, et need kohtud ise annavad taotlejatele õiguse olla ära kuulatud, heastab haldusmenetluses isikliku vestluse ärajäämise hilisema kohtumenetluse käigus toimuv ärakuulamine.

- 39 Neil asjaoludel otsustas Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa kõrgeim halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [menetluste direktiivi] artikli 14 lõike 1 esimese lausega või selle direktiivi eelkäijaks olnud direktiivi [2005/85] artikli 12 lõike 1 esimese lausega on vastuolus selline riigisisene säte, mille kohaselt ei vii taotlejaga isikliku vestluse ärajätmine olukorras, kus varjupaigaasutus on [menetluste direktiivi] artikli 33 lõike 2 punktis a või selle direktiivi eelkäijaks olnud [direktiivi 2005/85] artikli 25 lõike 2 punktis a sätestatud pädevust kasutades varjupaigataotluse vastuvõetamatuks tunnistanud, selle otsuse tühistamiseni vestluse ärajätmise tõttu, kui taotlejal on edasikaebemenetluses võimalus esitada kõik asjaolud, mis räägivad vastuvõetamatuks tunnistamise otsuse vastu, kuid need asjaolud ei saa kaasa tuua selle otsuse sisulist muutmist?“

Menetlus Euroopa Kohtus

- 40 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palus Euroopa Kohtul kohaldada käesolevas kohtuasjas kodukorra artikli 105 lõike 1 alusel kiirendatud menetlust. Ta põhjendas oma taotlust sisuliselt väitega, et tuleb lähtuda eeldusest, et ameti ja Saksamaa halduskohtute menetluses on praegu tuhandeid asju, milles vähemalt osalt tekivad samad küsimused, mis on esitatud käesolevas eelotsusetaotluses, ning mida käesoleva eelotsusetaotluse tõttu ei saa lõplikult lahendada.
- 41 Kodukorra artikli 105 lõikest 1 tuleneb, et kui kohtuasja laad nõuab asja lahendamist lühikese aja jooksul, võib Euroopa Kohtu president eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlusel või erandkorras omal algatusel otsustada, olles ettekandja-kohtuniku ja kohtujuristi ära kuulanud, lahendada eelotsusetaotluse kiirendatud menetluses, kaldudes kõrvale kodukorra sätetest.
- 42 Käesoleval juhul otsustas Euroopa Kohtu president pärast ettekandja-kohtuniku ja kohtujuristi ärakuulamist 13. septembril 2017 jätta käesoleva kohtuotsuse punktis 40 nimetatud taotluse rahuldamata. Ta põhjendas oma otsust sellega, et põhjus, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab ja millele sama kohus viitas ka kohtuasjades, milles tehti 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Ibrahim jt (C-297/17, C-318/17, C-319/17 ja C-438/17, EU:C:2019:219), ei anna alust asuda seisukohale, et käesolevas kohtuasjas on kodukorra artikli 105 lõikes 1 määratletud tingimused täidetud (vt selle kohta Euroopa Kohtu presidendi 14. juuli 2017. aasta määrus Ibrahim jt, C-297/17, C-318/17 ja C-319/17, ei avaldata, EU:C:2017:561, punktid 17–21, ning 19. septembri 2017. aasta määrus Magamadov, C-438/17, ei avaldata, EU:C:2017:723, punktid 15–19).
- 43 Euroopa Kohtu presidendi 26. septembri 2017. aasta otsusega liideti käesolev kohtuasi kohtuasjadega C-540/17 ja C-541/17: Hamed ja Omar menetluse kirjaliku ja suulise osa ning kohtuotsuse huvides. Käesolev kohtuasi lahutati aga nimetatud kohtuasjadest Euroopa Kohtu presidendi 14. mai 2019. aasta otsusega põhjusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus võttis seda liitmist õigustanud küsimused tagasi pärast 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsuse Ibrahim jt (C-297/17, C-318/17, C-319/17 ja C-438/17, EU:C:2019:219) kuulutamist, mille ootel olid peatatud nii käesolev kohtuasi kui ka kohtuasjad C-540/17 ja C-541/17: Hamed ja Omar.

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 44 Kõigepealt tuleb märkida, et eelotsusetaotlusest nähtub, et varjupaigaseaduse § 77 lõike 1 esimese lause kohaselt peab eelotsusetaotluse esitanud kohus põhikohtuasjas otsuse tegemisel lähtuma selle kohtu menetluses korraldatud viimase kohtuistungil ajal esinevast faktilisest ja õiguslikust olukorrast või juhul, kui otsus tehakse kohtuistungita, otsuse tegemise ajal esinevast faktilisest ja õiguslikust olukorrast. Seega kohaldab nimetatud kohus menetluste direktiivi üle võtnud riigisiseseid õigusnorme, eelkõige neid, mis puudutavad esiteks taotlejaga peetavat isiklikku vestlust ja teiseks direktiivi artikli 33 lõike 2 punktis a ette nähtud vastuvõetamatuse alust. Selline vahetu kohaldamine, sealhulgas viimati nimetatud sätte kohaldamine taotluste suhtes, mis on esitatud enne 20. juulit 2015 ja mille kohta ei ole lõplikku otsust veel tehtud, on menetluste direktiivi artikli 52 esimese lõigu alusel lubatud olukorras, nagu põhikohtuasjas, kus taotlejale on teises liikmesriigis juba antud pagulasseisund, mitte ainult täiendav kaitse (vt selle kohta 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Ibrahim jt, C-297/17, C-318/17, C-319/17 ja C-438/17, EU:C:2019:219, punkt 74, ning 13. novembri 2019. aasta kohtumäärus Hamed ja Omar, C-540/17 ja C-541/17, ei avaldata, EU:C:2019:964, punkt 30).
- 45 Neil asjaoludel tuleb esitatud küsimust mõista nii, et sellega soovitakse sisuliselt teada, kas menetluste direktiivi artikli 14 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisiseseid õigusnorme, mille kohaselt see, kui rikutakse kohustust anda rahvusvahelise kaitse taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks enne selle direktiivi artikli 33 lõike 2 punkti a alusel vastuvõetamatuse otsuse tegemist, ei too kaasa selle otsuse tühistamist ja asja tagasisaatmist menetlevale ametiasutusele, kui taotlejal on edasikaebemenetluses võimalus esitada selle otsuse suhtes kõik oma vastuargumendid ja need argumendid ei saa seda otsust muuta.
- 46 Sellele küsimusele vastamisel on esimesena oluline märkida, et menetluste direktiivis on ühemõtteliselt sätestatud kohustus anda rahvusvahelise kaitse taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks enne tema taotluse suhtes otsuse tegemist.
- 47 Menetluste direktiivi artikli 14 lõikes 1 on sarnaselt direktiivi 2005/85 artikli 12 lõikes 1 sätestatuga ette nähtud, et enne, kui menetlev ametiasutus võtab vastu otsuse, antakse taotlejale võimalus tema rahvusvahelise kaitse taotlusega seotud isiklikuks vestluseks, mille viib läbi isik, kellel on riigisisese õiguse alusel selleks vajalik pädevus. See kohustus, mis on üks nende mõlema direktiivi II peatükis kehtestatud aluspõhimõtetest ja põhitagatistest, kehtib nii vastuvõetavuse otsuste kui ka sisuliste otsuste suhtes.
- 48 Asjaolu, et nimetatud kohustus kehtib ka vastuvõetavuse otsuste suhtes, kinnitab nüüd ka sõnaselgelt menetluste direktiivi artikkel 34 „Erieeskirjad taotluse vastuvõetavust käsitleva vestluse kohta“, mille lõikes 1 on sätestatud, et enne seda, kui menetlev ametiasutus võtab vastu otsuse rahvusvahelise kaitse taotluse vastuvõetavuse kohta, võimaldavad liikmesriigid taotlejal esitada seoses taotlusega ja arvestades tema konkreetset olukorda oma seisukoha artiklis 33 osutatud põhjenduste kohta, ning et sel eesmärgil viivad nad taotlejaga läbi taotluse vastuvõetavust käsitleva isikliku vestluse.
- 49 Juhul kui menetlev ametiasutus kavatab tunnistada rahvusvahelise kaitse taotluse vastuvõetamatuks menetluste direktiivi artikli 33 lõike 2 punktis a ette nähtud põhjusel, on taotluse vastuvõetavuse üle peetava isikliku vestluse eesmärk anda taotlejale mitte ainult võimalus esitada oma seisukoht küsimuses, kas mõni teine liikmesriik on rahvusvahelise kaitse talle tõepoolest andnud, vaid eelkõige anda võimalus esitada kõik tema konkreetse olukorra eripärased asjaolud, et see asutus saaks välistada võimaluse, et varjupaigataotlejal tekib juhul, kui ta saadetak tagasi sellesse teise liikmesriiki, reaalne oht, et teda koheldakse seal ebainimlikult või alandavalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 4 tähenduses.
- 50 Siinkohal tuleb viidata Euroopa Kohtu praktikale, mille kohaselt tuleb menetluste direktiivi artikli 33 lõike 2 punkti a tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui liikmesriik kasutab selle sättega antud võimalust lükata rahvusvahelise kaitse taotlus vastuvõetamatuse tõttu tagasi põhjendusega, et teine

liikmesriik on taotlejale selle kaitse juba andnud, kui neid elutingimusi arvestades, mis kõnealusel taotlejal selles teises liikmesriigis selle kaitse saajana eeldatavasti on, ähvardaks teda reaalne oht, et talle saab osaks harta artikli 4 tähenduses ebainimlik või alandav kohtlemine (vt selle kohta 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Ibrahim jt, C-297/17, C-318/17, C-319/17 ja C-438/17, EU:C:2019:219, punkt 101 ning 13. novembri 2019. aasta kohtumäärus Hamed ja Omar, C-540/17 ja C-541/17, ei avaldata, EU:C:2019:964, punkt 43).

- 51 Selles küsimuses on Euroopa Kohus juba täpsustanud, et harta artiklis 4 nõutud eriti kõrge ohulävi tuleb pidada saavutatuks, kui liikmesriigi ametiasutuste hoolimatuse tagajärjel oleks täielikult riigi abist sõltuv isik olenemata tema tahtest ja isiklikest valikutest äärmiselt raskest majanduslikus olukorras, mis ei võimalda tal rahuldada kõige elementaarsemaid vajadusi, nagu eelkõige enda toitmine, pesemine ja majutamine, ja mis kahjustab tema füüsilist või vaimset tervist või asetab ta alandavasse olukorda, mis rikub inimväärikust (vt selle kohta 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Ibrahim jt, C-297/17, C-318/17, C-319/17 ja C-438/17, EU:C:2019:219, punkt 90, ning 13. novembri 2019. aasta kohtumäärus Hamed ja Omar, C-540/17 ja C-541/17, ei avaldata, EU:C:2019:964, punkt 39).
- 52 Seega kui liikmesriigi asutustel on tõendeid, mille taotleja on esitanud selleks, et tõendada sellise ohu esinemist liikmesriigis, kus talle on rahvusvaheline kaitse juba antud, on need asutused kohustatud objektiivsete, usaldusväärsete, täpsete ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmete alusel ning liidu õigusega tagatud põhiõiguste kaitse standardit arvestades hindama, kas esinevad puudused, mis on süstemaatilised või üldised või mis puudutavad teatavaid isikute rühmi (vt analoogia alusel 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Ibrahim jt, C-297/17, C-318/17, C-319/17 ja C-438/17, EU:C:2019:219, punkt 88, ning 13. novembri 2019. aasta kohtumäärus Hamed ja Omar, C-540/17 ja C-541/17, ei avaldata, EU:C:2019:964, punkt 38). Lisaks ei saa täielikult välistada, et rahvusvahelise kaitse taotleja suudab tõendada, et esinevad talle iseäralikud erandlikud asjaolud, mis näitavad, et tagasisaatmine liikmesriiki, mis on talle juba rahvusvahelise kaitse andnud, tooks talle tema erilise haavatavuse tõttu kaasa harta artikliga 4 vastuolus oleva kohtlemise ohu (vt analoogia alusel 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Jawo, C-163/17, EU:C:2019:218, punkt 95).
- 53 Eeltoodust järeldub, et sellist ohtu tuleb hinnata pärast seda, kui taotlejale on antud võimalus esitada kõik, muu hulgas isiklikku laadi tõendid, mis võivad niisuguse ohu esinemist kinnitada.
- 54 Menetluste direktiivi artikli 14 lõikes 1 ja artikli 34 lõikes 1 ette nähtud isiklik vestlus taotluse vastuvõetavuse teemal on seega ülimalt oluline tagamaks, et selle direktiivi artikli 33 lõike 2 punkti a kohaldataks tegelikult täielikult kooskõlas harta artikliga 4. Nimelt võimaldab see vestlus menetleval ametiasutusel hinnata taotleja konkreetset olukorda ja tema haavatavust, võimaldades sel asutusel ka veenduda, et taotlejal paluti esitada kõik andmed, mis võivad näidata, et tagasisaatmine liikmesriiki, kes on talle juba rahvusvahelise kaitse andnud, tekitab ohu, et teda koheldakse vastuolus viidatud artikliga 4.
- 55 Teisena on oluline märkida, et menetluste direktiivi artikli 34 lõige 1 täpsustab, et liikmesriigid võivad ainult kooskõlas selle direktiivi artikliga 42 korduvate taotluste puhul ette näha erandi reeglist, et taotlejaga viiakse läbi isiklik vestlus tema rahvusvahelise kaitse taotluse vastuvõetavuse teemal. Eelotsusetaotlusest nähtub aga, et põhikohtuasjas ei ole tegemist sellise juhtumiga.
- 56 Seega tuleb kolmandana analüüsida küsimust, kas see, kui menetlev ametiasutus rikub oma esimese astme menetluses nimetatud direktiivi artiklites 14 ja 34 ette nähtud kohustust anda rahvusvahelise kaitse taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks, tähendab, et tingimata tuleb taotluse rahuldamata jätmise otsus tühistada ja saata asi uueks läbivaatamiseks sellele asutusele tagasi.
- 57 Kuna menetluste direktiiv ei reguleeri sõnaselgelt selle kohustuse rikkumise õiguslikke tagajärgi, reguleerib neid – nagu märgivad kõik seisukohti esitanud pooled – riigisisene õigus, kui asjakohased kohaldatavad riigisisised õigusnormid on sarnased nendega, mida kohaldatakse eraõiguslike isikute suhtes sarnastes riigisisese õigusega reguleeritavates olukordades (võrdväarsuse põhimõte) ja kui need

ei muuda liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (vt analoogia alusel 10. septembri 2013. aasta kohtuotsus G. ja R., C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 58 Võrdväarsuse põhimõtte kohta tuleb märkida, et käesolevas asjas ei ole Euroopa Kohtul mingit alust kahelda selles, et põhikohtuasjas arutluse all olevad õigusnormid on selle põhimõttega kooskõlas.
- 59 Mis puudutab tõhususe põhimõtet ja seega küsimust, kas haldusmenetluse seaduse § 46 kohaldamine põhikohtuasjas käsitletavas kontekstis muudaks menetluste direktiiviga antud õiguste teostamise praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks, siis tuleb märkida, et asjaolu, et liidu seadusandja otsustas selles direktiivis ette näha esiteks liikmesriikidele selge ja otsesõnalise kohustuse anda rahvusvahelise kaitse taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks enne tema taotluse üle otsustamist, ja teiseks ammendava loetelu sellest kohustusest tehtavatest eranditest, näitab väga suurt tähtsust, mille ta isiklikule vestlusele varjupaigamenetluses omistas.
- 60 Lisaks on kohustuse anda menetluste direktiivi artikli 14 lõike 1 ja artikli 34 lõike 1 kohaselt taotlejale esimese astme menetluses võimalus isiklikuks vestluseks, enne kui menetlev ametiasutus teeb tema taotluse kohta otsuse, eesmärk tagada, et juba selles esimeses astmes määrataks õigesti kindlaks taotleja rahvusvahelise kaitse vajadus asjasse puutuvas liikmesriigis, mis on – nagu on rõhutatud selle direktiivi põhjendustes 18 ja 22 – nii selle liikmesriigi kui ka taotleja huvides, kuna see aitab muu hulgas saavutada kiire menetlemise eesmärki.
- 61 Selles kontekstis tuleb meenutada, et menetluste direktiivis eristatakse ühelt poolt „menetlevat ametiasutust“, mis on direktiivi artikli 2 punktis f määratletud kui „liikmesriigi kohtulaadne ametiasutus või haldusorgan, kes vastutab rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamise eest ning on pädev võtma sellistes juhtumistes vastu esimese astme otsuseid“, ja teiselt poolt selle direktiivi artiklis 46 nimetatud „kohut“, kus toimub edasikaebemenetlus. Lisaks nähtub selle direktiivi põhjendustest 16 ja 22, artiklist 4 ja direktiivi üldisest ülesehitusest, et rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamine haldusorgani poolt või kohtulaadse organi poolt, kellel on selleks erivahendid ja sellele valdkonnale spetsialiseerunud personal, on nimetatud direktiiviga kehtestatud ühiste menetluste oluline etapp (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Alheto, C-585/16, EU:C:2018:584, punktid 103 ja 116).
- 62 Euroopa Kohtul on aga juba olnud võimalus otsustada, et menetluste direktiivi artikli 46 lõikes 3 sätestatud nõue, et õiguskaitsevahend võimaldaks faktiliste ja õiguslike asjaolude täielikku ja *ex nunc* läbivaatamist, võib hõlmata ka selle direktiivi artikli 33 lõikes 2 osutatud rahvusvahelise kaitse taotluse vastuvõetamatuse aluseid, kui riigisisene õigus seda võimaldab. Juhul kui kaebust menetlev kohus kavatses analüüsida vastuvõetamatuse alust, mida menetlev ametiasutus ei ole läbi vaadanud, peab ta taotleja ära kuulama, et viimasel oleks võimalik isiklikult anda keeles, mida ta valdab, oma seisukoht selle aluse kohaldatavuse kohta tema konkreetsele olukorrale (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Alheto, C-585/16, EU:C:2018:584, punkt 130).
- 63 Sellest järeldub vältimatult, et kaebust menetleval kohtul on samuti põhimõtteliselt võimalik kuulata taotleja ära seoses menetluste direktiivi artikli 33 lõikes 2 ette nähtud mõne vastuvõetamatuse aluse kohaldatavusega tema konkreetsele olukorrale, kui keeldumisotsus põhines sellel alusel, kuid menetlev ametiasutus ei andnud taotlejale enne võimalust olla selles küsimuses isikliku vestluse käigus ära kuulatud.
- 64 Sellega seoses tuleb siiski märkida, et menetluste direktiivi artiklitega 14 ja 34 taotlejale antud õigusega esitada isikliku vestluse käigus oma seisukoht sellise vastuvõetamatuse aluse kohaldatavuse kohta tema konkreetsele olukorrale kaasnevad konkreetset tagatised, mis peavad tagama selle õiguse tõhususe.
- 65 Nii tuleneb menetluste direktiivi artikli 15 lõigetest 2 ja 3, et isiklik vestlus peab toimuma tingimustes, mis tagavad vajaliku konfidentsiaalsuse ja võimaldavad taotlejal põhjalikult põhjendada oma taotlust. Mis puudutab eriti viimati nimetatud nõuet, siis kohustab selle direktiivi artikli 15 lõike 3 punkt a

liikmesriike tagama, et vestlust läbi viiv isik oleks pädev võtma arvesse taotlusega seotud isiklikke ja üldisi asjaolusid, muu hulgas taotleja kultuurilist tausta, sugu, seksuaalset sättumust, soolist identiteeti ja haavatavust. Sama direktiivi artikli 15 lõike 3 punkt b nõuab omakorda, et liikmesriigid tagaksid võimaluse korral, et vestluse taotlejaga viiks läbi samasooline isik, kui taotleja seda taotleb, välja arvatud juhul, kui sellise taotluse aluseks on põhjused, mis ei ole seotud taotleja raskustega oma taotlust põhjalikult põhjendada. Lisaks kohustab selle direktiivi artikli 15 lõike 3 punkt c liikmesriike valima tõlgi, kes on võimeline tagama asjakohase suhtlemise taotleja ja vestlust läbiviiva isiku vahel, et taotleja saaks teostada menetluste direktiivi artikli 12 lõike 1 punktis b ette nähtud õigust kasutada oma argumentide esitamisel vajaduse korral tõlgi teenuseid. Mis puudutab nimetatud direktiivi artikli 15 lõike 3 punkti e, siis nõuab see, et liikmesriigid tagaksid alaealistega peetava vestluse läbiviimise viisil, mis on laste puhul asjakohane.

- 66 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 106, 109 ja 115 sisuliselt märkis, näitab asjaolu, et liidu seadusandja ei ole menetluste direktiivi artiklites 14 ja 34 sätestanud mitte ainult kohustust anda taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks, vaid otsustanud kehtestada liikmesriikidele ka konkreetsed ja üksikasjalikud normid, mis reguleerivad seda, kuidas vestlus tuleb läbi viia, kui suure olulisuse omistas ta mitte ainult sellele, et niisugune vestlus aset leiaks, vaid ka sellele, millistes tingimustes see läbi viiakse ning et nende tingimuste järgimine on varjupaigataotluse vastuvõetamatuks tunnistava otsuse eeldus.
- 67 Lisaks nähtub selle direktiivi põhjendustest 29 ja 32, et nende tingimuste eesmärk on eelkõige tagada, et igal taotlejal oleksid oma soole ja eriomasele olukorrale vastavad menetluslikud tagatised. Seega tuleb taotleja eriomase olukorra ja iga juhtumi puhul eraldi kindlaks määrata, millised neist tingimustest on tema suhtes kohaldatavad.
- 68 Neil asjaoludel oleks menetluste direktiivi ja eelkõige selle artiklite 14, 15 ja 34 soovitava toimega vastuolus see, kui kohus, kellele kaebus on esitatud, saaks muutmata jätta otsuse, mille menetlev ametiasutus on teinud nii, et ta on rikkunud kohustust anda taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks tema rahvusvahelise kaitse taotluse teemal, ilma et see kohus konkreetses juhtumis kohaldatavaid tingimusi ja põhitagatise järgides ise taotlejat ära kuulaks.
- 69 Nimelt nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 103 sisuliselt märkis, ei oleks juhul, kui ärakuulamist ei toimuks, üheski varjupaigamenetluse staadiumis tagatud varjupaigataotleja õigus isiklikule vestlusele tingimustel, mis tagavad vajaliku konfidentsiaalsuse ning võimaldavad tal põhjalikult põhjendada oma taotlust ja esitada muu hulgas asjaolud, mis räägivad selle taotluse vastuvõetavuse kasuks, see aga muudaks olematuks tagatise, mida liidu seadusandja pidas selles menetluses põhiliseks.
- 70 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb küll, et kaitseõiguste rikkumine toob asjasse puutuva haldusmenetluse lõpus tehtava otsuse tühistamise kaasa põhimõtteliselt vaid juhul, kui ilma selle rikkumiseta oleks menetlus võinud lõppeda teisiti (vt 10. septembri 2013. aasta kohtuotsus G. ja R., C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika). See kohtupraktika ei ole siiski ülekantav menetluste direktiivi artiklite 14, 15 ja 34 rikkumisele. Nimelt esiteks näevad need artiklid siduvas sõnastuses ette liikmesriikide kohustuse anda taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks ning spetsiifilised ja üksikasjalikud sätted selle kohta, kuidas vestlus tuleb läbi viia. Teiseks on nende sätete eesmärk tagada, et koostöös vestluse eest vastutava asutusega on taotlejal palutud esitada kõik asjakohased andmed, et hinnata tema rahvusvahelise kaitse taotluse vastuvõetavust ja vajaduse korral põhjendatust, mis annab sellele vestlusele – nagu märgitud eelmises punktis – taotluse läbivaatamise menetluses äärmiselt olulise rolli (vt analoogia alusel 14. mai 2020. aasta kohtuotsus NKT Verwaltung ja NKT vs. komisjon, C-607/18 P, ei avaldata, EU:C:2020:385, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 71 Võttes arvesse eelotsusetaotluse esitanud kohtu sellekohaseid küsimusi, tuleb lisada, et ärakuulamise puudumist ei heasta ei taotleja võimalus esitada oma edasikaebuses kirjalikult asjaolud, mis seavad kahtluse alla tema kaitsetaotluse vastuvõetamatuks tunnistamise otsuse kehtivuse, ega ka liikmesriigi õiguses ette nähtud menetleva ametiasutuse ja edasikaebust menetleva kohtu kohustus omal algatusel

uurida kõiki asjakohaseid faktilisi asjaolusid. Lisaks, kuigi see, et säte, millega võetakse riigisisesse õigusesse üle menetluste direktiivi artikli 33 lõikes 2 ette nähtud vastuvõetamatuse alused, jätab menetlevale ametiasutusele kaalutlusruumi küsimuses, kas konkreetsel juhul on asjakohane kohaldada üht või teist alust, võib küll nõuda asja tagasisaatmist sellele asutusele, ei saa sellise kaalutlusruumi puudumine Saksa õiguses iseenesest õigustada seda, et taotlejal keelatakse kasutada talle selle direktiiviga ette nähtud õigust olla ära kuulatud. Nimelt nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 59–69, on juhul, kui esimeses astmes ei ole toimunud isiklikku vestlust menetlevas ametiasutuses, võimalik tagada õiguse olla ära kuulatud tõhusus selles hilisemas menetlusstaadiumis ainult siis, kui see vestlus viiakse läbi nimetatud asutuse tehtud vastuvõetamatuks tunnistamise otsuse peale esitatud kaebust menetlevas kohtus, järgides kõiki menetluste direktiivis ette nähtud tingimusi.

- 72 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu antud vastusest Euroopa Kohtu küsitud selgitustele, et juhul, kui rikutakse kohustust anda taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks menetlevas ametiasutuses läbiviidava esimese astme menetluse käigus, ei taga Saksa õigus taotlejale automaatselt õigust isiklikule äraakuulamisele edasikaebemenetluses. Veel ilmneb sellest vastusest, et kuigi riigisiseste õigusnormide liidu õigusega kooskõlalise tõlgendamise ja kohaldamisega on võimalik tagada igale taotlejale selline äraakuulamine, ei saa kõigi menetluste direktiivi artikliga 15 isikliku vestluse suhtes kehtestatud tingimuste täitmist riigisiseste kohtumenetluse normide tõttu tagada äraakuulamisel, mis toimub edasikaebust menetlevas kohtus.
- 73 Lõpuks peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas S. Addisele anti või võidakse veel anda põhikohtuasjas võimalus olla ära kuulatud põhikohtuasjas kohaldatavaid tingimusi ja põhitagatise täielikult järgides, et ta saaks isiklikult esitada keeles, mida ta valdab, oma seisukoha selle kohta, kas tema isiklikule olukorrale on kohaldatav selle direktiivi artikli 33 lõike 2 punktis a sätestatud alus. Juhul kui see kohus leiab, et edasikaebemenetluses ei saa seda võimalust huvitatud isikule tagada, tuleb tal keeldumisotsus tühistada ja saata asi tagasi menetlevale ametiasutusele.
- 74 Kõigist eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et menetluste direktiivi artikleid 14 ja 34 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisese õigusnormid, mille kohaselt see, kui rikutakse kohustust anda rahvusvahelise kaitse taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks enne selle direktiivi artikli 33 lõike 2 punkti a alusel vastuvõetamatuse otsuse tegemist, ei too kaasa selle otsuse tühistamist ja asja tagasisaatmist menetlevale ametiasutusele, välja arvatud juhul, kui need õigusnormid annavad taotlejale otsuse edasikaebamise menetluses võimaluse esitada isiklikult kõik vastuargumendid selle otsuse suhtes äraakuulamisel, mille käigus järgitakse kohaldatavaid tingimusi ja põhitagatise, mis on kehtestatud selle direktiivi artikliga 15, ja kui need argumendid ei saa seda otsust muuta.

Kohtukulud

- 75 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta artikleid 14 ja 34 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisese õigusnormid, mille kohaselt see, kui rikutakse kohustust anda rahvusvahelise kaitse taotlejale võimalus isiklikuks vestluseks enne selle direktiivi artikli 33 lõike 2 punkti a alusel vastuvõetamatuse otsuse tegemist, ei too kaasa selle otsuse tühistamist ja asja tagasisaatmist menetlevale ametiasutusele, välja arvatud juhul, kui need õigusnormid annavad taotlejale otsuse edasikaebamise menetluses võimaluse esitada isiklikult kõik

vastuargumendid selle otsuse suhtes ärakuulamisel, mille käigus järgitakse kohaldatavaid tingimusi ja põhitagatise, mis on kehtestatud selle direktiivi artikliga 15, ja kui need argumendid ei saa seda otsust muuta.

Allkirjad